

PECULIARITIES OF FORMING INTENDING PRESCHOOL TEACHERS' HEALTH-PRESERVING SKILLS AS A COMPONENT OF THEIR PROFESSIONAL IMAGE IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

The article is devoted to the problem of forming intending preschool teachers' health-preserving skills. The basic features of forming the skills to carry out sports and recreation activities with preschool children as the part of the professional teacher's image in the professional training in higher educational establishment are presented. There is a list of tasks to form health-preserving skills as part of the intending teacher's professional image.

Keywords: health, health-preservation, health-preservation environment, image, preschool teacher's professional image, professional training.

УДК 378.013:373.2.011.3-051

С. В. Сухорукова

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядається проблема створення технології формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вихователя. Проаналізовано психолого-педагогічну літературу, визначено стан даної проблеми в сучасних дослідженнях, виокремлено та обґрунтовано головні структурні складові розробленої технології формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вихователя.

Ключові слова: технологія, педагогічна технологія, індивідуальний стиль, майбутній вихователь дітей дошкільного віку.

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Вхідження українського суспільства в сферу європейської культури поставило ряд завдань пов'язаних з модернізацією системи освіти України, що передбачає впровадження нових міжнародних освітніх стандартів на основі збереження традицій і цінностей національної системи освіти.

Пріоритетним напрямом розвитку європейської освіти є формування індивідуальності людини в контексті поглиблення і розширення науково-теоретичних досліджень сутності поняття «індивідуальність», визначення умов, шляхів і засобів реалізації особистості з урахуванням власних інтересів, здібностей, можливостей тощо.

Отже, одним із основних завдань педагогічної освіти України є вивчення питання самореалізації майбутніх педагогів шляхом формування індивідуального стилю професійної діяльності.

Реалізація вищезазначених завдань здійснюється перш за все в умовах навчально-виховної діяльності педагогічного вищого навчального закладу, а це означає, що особлива увага повинна приділятися роботі науково-педагогічних працівників з питання формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього педагога, зокрема вихователя дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, виокремлення невирішених її частин. Як засвідчує аналіз науково-педагогічної літератури проблемами розроблення педагогічних технологій займалися М. Кларин, В. Сластьонін, І. Прокопенко та інші вчені.

Основи педагогічної технології досліджували А. Архангельський, В. Бондар, С. Гончаренко, В. Євдокимов, В. Лозова, А. Нісімчук, О. Падалко, О. Пехота, О. Попова, І. Прокопенко, В. Сластьонін та інші [4; 7]. Науковці визначають її як інтегральний процес розв'язання проблем на етапі аналізу, планування, організації та оцінювання.

Індивідуальний стиль професійної діяльності досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема таких: А. Адлер, С. Вершловський, В. Загвязінський, І. Ісаєв, Е. Климов, А. Маркова, В. Мерлін, В. Сластьонін [5; 6].

Проблема формування індивідуального стилю професійної діяльності педагога була і залишається предметом наукових досліджень у філософії, психології, педагогіці: сучасні концепції філософії освіти (С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень та ін.); концептуальні положення філософії з проблем формування індивідуального стилю професійної діяльності педагога (А. Бойко, Н. Ничкало,

В. Семиченко, С. Сисоєва, В. Шахов та ін.), проблема формування професійно-педагогічної індивідуальності (Б. Ананьєв, В. Мерлін, Є. Рогов, С. Рубінштейн та ін.); особливості становлення «Я — концепції особистості» (Р. Бернс, А. Маслоу, К. Роджерс) та професійного образу «Я — педагога» (І. Бех, М. Варбан, М. Зубкова, О. Чебикін); закономірності становлення педагогічної майстерності освітянських кадрів та формування професійно важливих якостей майбутніх організаторів освіти (І. Зязюн, Я. Коломинський, К. Кузьміна, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Р. Хмелюк та інші).

Становлення індивідуального стилю професійної діяльності в українській і зарубіжній науці представлено кількома напрямками досліджень: теоретико-методологічні основи індивідуального стилю діяльності (Є. Ільїн, Є. Клімов, В. Мерлін, В. Толочок), професійне становлення педагога і прояв індивідуальності в педагогічній діяльності (І. Зимня, А. Маркова, А. Никонова та ін.), педагогічна організація процесу професійного розвитку педагога (С. Вершловский, С. Зміїв, І. Колеснікова, А. Панфілова, В. Підобід та ін.).

Вивченням та визначенням поняття «технологія» займалися видатні вчені: І. Дичківська, В. Євдокимов, А. Нісімчук та інші [3; 4; 6].

На сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти розроблено і впроваджено чимало технологій, які спрямовані на забезпечення ефективності якості професійної підготовки студентів (В. Бедерханова, Л. Базилевська, М. Ерастов, В. Кан-Калик, А. Капська, Л. Савенкова та інші).

Формулювання мети статті. Мета статті – теоретично обґрунтувати технологію формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вихователя дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів.

Важливою частиною наукового дослідження цієї проблеми є розробка технології формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вихователя дошкільної освіти.

Слово "технологія" походить від грецького "tehne" – майстерність, мистецтво та "logos" – поняття, навчання, наука.

Поняття «технологія» окремі вчені розглядають у трьох аспектах: як технологічний процес, як сукупність засобів перетворення вихідного матеріалу і як передача цих засобів мовою креслень, інструкцій, формул [1]. Узагальнення наукової теорії і практики переконує, що технологія – форма реалізації людського інтелекту, сфокусованого на розв'язанні суттєвих проблем буття. Відповідно джерелом і призначенням технології є людське буття, а зміст її розглядається в галузі людської діяльності [1].

Провідним у будь-якій технології вважається детальне визначення кінцевого результату і точне досягнення його. А передумовами застосування поняття «технологія» щодо процесів у виробничій чи соціальній сферах є їх запрограмованість, окресленість кінцевих властивостей передбачуваного продукту, засобів його створення, цілеспрямоване моделювання умов їх здійснення, а також реальне функціонування цих процесів [1].

Для дослідження проблеми формування індивідуального стилю професійної діяльності вихователя ми використовуємо педагогічні технології.

Під поняттям «педагогічна технологія» учені розуміють системний метод створення, застосування й визначення всього процесу викладання та засвоєння знань із обліком технічних і людських ресурсів та їхньої взаємодії, що має своїм завданням оптимізацію форм освіти (ЮНЕСКО); педагогічна технологія – це продумана в усіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя (В. Ченцов); сукупність прийомів, використаних у якій-небудь справі, майстерності, мистецтві (тлумачний словник); змістовна техніка реалізації навчального процесу (В. Беспалько).

Поняття «педагогічна технологія» може розглядатися у трьох аспектах [9]:

- 1) науковому: педагогічні технології – частина педагогічної науки, що вивчає й розробляє цілі, зміст і методи навчання та проектувальних педагогічних процесів;
- 2) процесуально-описовому: опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих результатів навчання;
- 3) процесуально-діючому: здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів. Таким чином, педагогічна технологія функціонує і як наука, що досліджує найбільш раціональні шляхи навчання, і як система засобів, принципів і регуляторів, що використовуються у навчанні, і як

реальний процес навчання.

В освітній практиці поняття «педагогічна технологія» уживається на трьох ієрархічно супідрядних рівнях:

– загальнопедагогічний (загальнодидактичний) рівень: загальнопедагогічна (загальнодидактична, загальновиховна) технологія характеризує цілісний освітній процес у даному регіоні, навчальному закладі, на певному етапі навчання. Тут педагогічна технологія є синонімом педагогічній системі: вона складається із сукупності цілей, змісту, засобів і методів навчання, алгоритму діяльності суб'єктів та об'єктів процесу;

– методичний (предметний) рівень: предметна педагогічна технологія вживається у значенні «часткова методика», тобто як сукупність методів і засобів для реалізації певного змісту навчання й виховання в рамках одного предмета, класу, учителя (методика викладання предметів, методика навчання, що компенсує, методика роботи вчителя, вихователя);

– локальний (модульний) рівень: локальна технологія – це технологія окремих частин навчально-виховного процесу, рішення часткових дидактичних і виховних завдань (технологія окремих видів діяльності, формування понять, виховання окремих особистісних якостей, технологія уроку, засвоєння нових знань, технологія повторення й контролю матеріалу, технологія самостійної роботи тощо [1].

Як зазначають деякі науковці, у будь-якій педагогічній технології можна виокремити такі основні компоненти [9]:

– концептуальний, який відображає «ідеологію» проектування і впровадження педагогічної технології;

– змістово-процесуальний, який відображає мету (загальну і конкретні цілі); зміст навчального матеріалу, методи і форми навчання, виховання, розвитку учнів; методи і форми педагогічної діяльності вчителя; діяльність учителя з управління навчально-виховним процесом;

– професійний компонент, який відображає залежність успішності функціонування і відтворення спроектованої педагогічної технології від рівня педагогічної майстерності вчителя.

Педагогічна технологія має задовольняти основні методологічні вимоги (критерії технологічності), а саме [8]:

– концептуальність (кожна педагогічна технологія має спиратися на відповідну наукову концепцію, що охоплює філософське, психологічне, дидактичне і соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей);

– системність (педагогічна технологія повинна мати всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок усіх його частин, цілісність);

– керованість, яка припускає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами з метою корекції результатів;

– ефективність (сучасні педагогічні технології існують у конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами й оптимальними витратами, гарантувати досягнення запланованого стандарту навчання);

– відтворюваність, що передбачає можливість застосування (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших однотипних освітніх установах, іншими суб'єктами.

Нам імпонує розуміння педагогічної технології як системного, концептуального, нормативного, варіативного опису діяльності педагога та студента, спрямованого на досягнення загальноосвітньої мети [8].

Учені виокремили складові технології навчання, а саме:

а) концептуальна основа;

б) змістова частина: мета, зміст відповідного меті матеріалу;

в) процесуальна частина (технологічний процес): організація навчального процесу відповідно до поставлених цілей; методи і форми навчальної діяльності студентів та діяльності викладачів; управління навчальним процесом (оцінювання поточних результатів, корекція навчання, спрямована на досягнення поставлених цілей); завершальне оцінювання результатів [2].

Отже, використовуючи педагогічну технологію під час формування проблеми індивідуального стилю професійної діяльності вихователя, ми маємо враховувати специфіку педагогічної діяльності та його індивідуальні особливості.

Було з'ясовано, що у своїх наукових дослідження вчені стверджують, що:

1) основою формування індивідуального стилю діяльності є усвідомлення людиною власних природних задатків та домінуючих здібностей [6];

2) процес формування індивідуального стилю повинен мати розгорнутий характер, охоплювати різні аспекти становлення особистості вчителя, формувати його загальну та професійну культуру, оволодівати широким колом знань, умінь, різних прийомів педагогічної діяльності, ступінь оволодіння ним теорією та практикою роботи за фахом (І. Вохмяніна) [1].

Отже, процес формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх вихователів має враховувати особистісні якості та педагогічні здібності педагога, уміння визначити власну професійну позицію, спрямовувати свою діяльність на ефективну педагогічну взаємодію; вихователь повинен оволодіти психолого-педагогічними знаннями, прагнути до саморозвитку і самокорекції власного індивідуального стилю професійної діяльності.

Структура технології формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів на основі ресурсного підходу, який передбачає врахування індивідуальних особливостей і потенціал особистості та зовнішні ресурсні можливості, охоплює методологічну основу, мету, завдання, принципи, етапи, методи і форми досягнення мети, рівні розвитку, способи прогнозування результатів.

Мета технології передбачає підвищення рівня сформованості індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього вихователя в процесі фахової підготовки.

Для досягнення мети визначені завдання формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів, що полягають:

- у розробленні напрямів індивідуалізації процесу формування у майбутнього вихователя дітей дошкільного віку стилю професійної діяльності на основі врахування зовнішніх і внутрішніх ресурсних можливостей особистості та професійно-педагогічних знань та вмінь;
- у стимулюванні майбутнього вихователя до інтелектуального розвитку і збагачення мислення, розвитку творчого потенціалу через засвоєння сучасних методів і засобів наукового пізнання;
- у розкритті механізмів педагогічної рефлексії, самооцінки, самоаналізу, саморозвитку в процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності;
- у формуванні відповідної ціннісної мотивації щодо вироблення власного педагогічного еталону та розвитку індивідуального стилю педагогічної діяльності;
- у коригуванні стану сформованості індивідуального стилю педагогічної діяльності в процесі професійної підготовки.

Ефективне вирішення висунутих педагогічних завдань можливо за умови цілеспрямованого застосування комплексу науково-обґрунтованих етапів.

Нами визначено наступні етапи формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів під час навчання у ВНЗ, а саме:

- мотиваційно-орієнтований (розвиток особистісних якостей і здібностей, системи знань, умінь і навичок, що сприяють становленню індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку);
- організаційно-підготовчий (передбачає підготовку викладачів до формування в студентів індивідуального стилю професійної діяльності, розробку наукового та навчально-методичного забезпечення процесу формування індивідуального стилю професійної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку);
- змістовно-процесуальний (передбачає оволодіння знаннями та навичками, що сприяють вихованню певних якостей особистості; формування особистісного індивідуально-стильового педагогічного еталону вихователя й проектування шляхів його досягнення);
- рефлексивно-корегувальний (забезпечує аналіз і самоаналіз, корекцію процесу формування індивідуального стилю професійної підготовки в майбутніх вихователів дітей дошкільного віку).

Для забезпечення ефективності нашої моделі було розроблено методичні рекомендації щодо реалізації принципів, які вимагають індивідуалізації процесу формування стилю професійної діяльності, цілеспрямованого застосування комплексу науково-обґрунтованих етапів.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку забезпечується впровадженням науковообґрунтованої технології на основі ресурсного підходу, який

передбачається врахування індивідуальних особливостей і потенціал особистості та зовнішні ресурсні можливості.

Технологія формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вихователя дітей дошкільного віку ставить за мету підвищення рівня сформованості стилю в умовах вищого педагогічного навчального закладу.

Подальші дослідження ми пов'язуємо з визначенням компонентів, критеріїв та показників формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вихователя.

Література

1. Вохмяніна І. В. Формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього вчителя музики : дис... канд. пед. наук / І. В. Вохмяніна. – Харків, 2009. – 210 с.
2. Гриньова В. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя / В. Гриньова. – Х. : Основа, 1998. – 300 с.
3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології / І. Дичківська. – К. : Академ. видав., 2004. – С. 56–58.
4. Євдокимов В. Ефективність навчання студентів / В. Євдокимов, Г. Пономарьова, В. Луценко. – Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2004. – С. 36–39.
5. Исаев И. Профессионализм преподавателя : культура, стиль, индивидуальность / И. Исаев, Л. Макарова. – Москва-Белгород, 2002. – 195 с.
6. Неустроев Г. Психолого-педагогические основы формирования индивидуального стиля деятельности студентов: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.08 / Геннадий Неустроев. – Челябинск, 1998. – 312 с.
7. Нісімчук А. Сучасні педагогічні технології: навч. посібник / А. Нісімчук, О. Падалка, О. Шпак. – К. : Просвіта, 2000. – С. 9–27.
8. Педагогічна технологія [Електронний ресурс]. – Режим доступу [http : // www.br.com.ua/referats/Pedagogica/106450.htm?dl](http://www.br.com.ua/referats/Pedagogica/106450.htm?dl)
9. Селевко Г. Сучасні освітні технології / Г. Селевко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/technol/358/>

С. В. Сухорукова

ТЕХНОЛОГИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИНДИВИДУАЛЬНОГО СТИЛЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩЕГО ВОСПИТАТЕЛЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

В статье рассматривается проблема создания технологии формирования индивидуального стиля профессиональной деятельности будущего воспитателя. Проанализировано психолого-педагогической литературы определено состояние данной проблемы в современных исследованиях, выделены и обоснованы главные структурные составляющие разработанной технологии формирования индивидуального стиля профессиональной деятельности будущего воспитателя.

Ключевые слова: технология, педагогическая технология, индивидуальный стиль, будущий воспитатель детей дошкольного возраста.

S. Sukhorukova

TECHNOLOGY OF INTENDING PRESCHOOL TEACHER OF PRESCHOOL CHILDREN PROFESSIONAL ACTIVITY INDIVIDUAL STYLE FORMING

The article analyzes the problem of forming the ...technology... technology of intending preschool teacher professional activity individual style forming as an important component of their professional competence in a pedagogical educational establishment. The central aim of this paper is to present a detailed analysis of the essence and basic kinds of the pedagogical conception «technology of intending preschool teacher professional activity individual style forming».

Key words: technology, educational technology, the personal style, intending preschool teacher.